

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

XƏZƏR UNİVERSİTETİ

HASVET BAYTARLIQ TƏBABƏTİ FAKÜLTƏSİ

BAYTARLIQ TƏBABƏTİ DEPARTAMENTİ

FİZİOLOGİYA

SİLLABUS

Tədris ili və semestri

2026/2027 Payız

Müəllim: b.ü.f.d., dosent Pərvanə Şükürova

Razılaşdırılmışdır

Təsdiq edirəm:

Departament müdiri:

b.ü.f.d. S.C.Məmmədova

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	Fiziologiya, VET 150, 6 AKTS
	Departament	Baytarlıq təbabəti
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Şükürova Pərvanə Ağababa qızı
	E-mail:	parvana-farm@rambler.ru
	Telefon:	+994 506461528
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Nizami rayonu, C.Naxçıvanski küçəsi 72.
	Məsləhət saatları	Tələbələrle razılaşdırılan vaxtlarda
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərsliklər: 1. Fəhəsoy Ə.N., Qarayev M.A. İnsan və heyvan fiziologiyası, Bakı, ADPU-nə.riyyatə, 2010, 404 səh. 2. Лысов В.Ф., Ипполитова Т.В., Максимов В.И., Шевелев Н.С. Физиология и этология животных / Под ред. докт. биол. наук, проф. В.И. Максимова. – М.: КолосС, 2012 – 605 с., [4] л, ил.: ил. – (Учебники и учеб.пособия для студентов высш. учеб. заведений). 3. Д. Л. Тёплый, Ю. В. Нестеров, Е. В. Курьянова и др. «Физиология человека и животных : учебник / [Давид Львович Теплый и др.]; под общей редакцией профессора Д. Л. Теплового» (издательство Астраханского университета), 2017, 335 с. 4. Human and Animal Physiology, Wageningen University & Research 2024 Əlavə vəsaitlər: 1. Скопичев, В. Г. Морфология и физиология животных : учебное пособие для вузов / В. Г. Скопичев, В. Б. Шумилов. - 2-е изд., стер. - Санкт-Петербург : Лань, 2022. - 416 с. - ISBN 978-5-8114-9175-9. - Текст : электронный // Лань : электроннобиблиотечная система. - URL: https://e.lanbook.com/book/187726. - Режим доступа: для авториз. пользователей. 2. Криштофорова, Б. В. Практическая морфология животных с основами иммунологии : учебно-методическое пособие для вузов / Б. В. Криштофорова, В. В. Лемешенко. — 2-е изд., стер. - СанктПетербург : Лань, 2022. - 164 с. - ISBN 9785-507-44591-2. - Текст : электронный // Лань : электронно-библиотечная система. - URL: https://e.lanbook.com/book/238463. - Режим доступа: для авториз. Пользователей 3. Морфология сельскохозяйственных животных : методические указания для выполнения практических занятий / составители Т. П. Шубина [и др.]. — Персиановский : Донской ГАУ, 2020. — 50 с. — Текст : электронный // Лань : электронно-библиотечная система. — URL: https://e.lanbook.com/book/152570. — Режим доступа: для авториз. пользователей.	
Kursun təsviri	Heyvan fiziologiyası fənni fundamental bioloji elmlər sırasına daxildir. Bu elm sahəsi sağlam orqanizmin orqan və sistemlərinin funksiyalarını, onların vəhdətini, ətraf mühitlə qarşılıqlı əlaqəsini tədqiq edir. Heyvan fiziologiyası anatomiya, embriologiya və əsasları, histologiyaya fənnlərinə bağlı və qarşılıqlı əlaqədədir. Heyvan fiziologiyası baytarlıq farmakologiyası və toksikologiya,	

	baytarlıq-sanitariya ekspertizası və digər xüsusi ixtisas fənlərin nəzəri əsasını təşkil edir. Heyvan fiziologiya elminin biliklərinə arxalanaraq baytar-həkim heyvanlarda bir çox faydalı xüsusiyyətlərin – yüksək ətlik və südlük məhsuldarlığını, müxtəlif xəstəliklərə müqaviməti - məqsədyönlü şəkildə formalaşdırmaq imkanına malik ola bilər.		
Kursun məqsədləri	Tədris fənninin məqsədi - orqanizmin və onun ayrı-ayrı sistemlərinin fizioloji proseslərini və funksiyalarını öyrənməkdən ibarətdir. Kursun məqsədləri: Tələbələrə sağlam orqanizmin orqan və sistemlərinin funksional fəaliyyətinin ümumi qanunauyğunluqlarının öyrətmək. Tələbələrə orqanizmin funksiyalarının sinir-humoral tənzimlənməsi mexanizmlərinin mənimsətmək. Tələbələrə kənd təsərrüfatı heyvanlarında orqanizmin funksional xüsusiyyətlərinin müqayisəli aspektlərdə, filogeneza və ontogeneza prosesində anlatmaq.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Tədris fənninin öyrənilməsi nəticəsində tələbə: Bilməlidir: - Orqanizmin, onun sistem və orqanlarının funksiyalarını və tənzimlənməsi mexanizmlərini; - Müxtəlif heyvan növlərində fizioloji proseslərin xüsusiyyətlərini; - Heyvanların fizioloji göstəricilərini; - Heyvanların davranış reaksiyalarının forma və mexanizmlərini. Bacarmalıdır: - Heyvanların fizioloji göstəricilərini təyin etməyi və şərh etməyi; - Sağlam orqanizmin həyat fəaliyyəti göstəricilərini və heyvanların davranış formalarını təyin etməyi və şərh etməyi. Yiyələnməlidir (yiyələnmiş olmalıdır): - Heyvanların fizioloji və etoloji tədqiqatlarının əsas üsullarına.		
Tədris metodları	Məşğələ		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Praktiki tapşırıqlar		x
	Praktiki məsələnin təhlili		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Yoxlama (quiz)		10
	Tapşırıq		10
	Davamiyyət		5
	Aktivlik		5
	Aralıq imtahanı		30
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Tədris qaydaları	Dərsin təşkili -Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar mühazirə zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır. -Yeni mövzu əyani vasitələrin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah ediləcəkdir. -Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri (Quiz) yoxlanılacaqdır. -Seminar məşğələləri zamanı tələbələrin əvvəlki mövzunu mənimsəmələri şifahi və yazılı sorğunun keçirilməsi ilə hər dərs qiymətləndiriləcəkdir, semestrin sonunda isə ortaq qiymət çıxarılaçaqdır (Fəallıq). -Semestr ərzində fərdi mövzuda prezentasiyaların verilməsi vacibdir. Prezentasiya vaxtı, sonunda müzakirə də daxil olmaqla 15-dəqiqədən artıq olmamalıdır. Prezentasiyanın özü isə çap olunmuş variantda təhvil verilməlidir. Prezentasiya mövzuları və qaydaları haqda dərstdə daha geniş tanışlıq olunacaqdır.		

	-Semestr ərzində 9 fərdi laborator işi aparılması vacibdir. Laboratoriya dərslərində ağ xalat geyilməlidir. Laborator işinin nəticələri dəftərdə protokollaşdırılmalıdır. Hər bir protokolda laborator işin adı, prinsipi, gedişi, alınan nəticələr və müzakirə bölmələri yazılmalı və müəllim tərəfindən yoxlanılmalı, şifahi sorğu aparılaraq qiymətləndirilmədir. Semestrin sonunda orta qiyət şıxarılır. Bu qaydalarla dərslərdə daha geniş tanışlıq olunacaqdır. Davamiyyət Tələbələr bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərslər buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. Dərsə gecikmələr və ya digər dərslər pozuntuları Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qayıb yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərslər saatına buraxılır. Yoxlama işi (Quiz) Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazı bilər. İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. Aralıq və yekun imtahan mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır. İmtahan qaydalarının pozuntuları Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişini pozmaq və köçürülmələr qadağandır. Bu qaydaya riayət etməyən tələbələr imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) qiymət ilə imtahandan kənarlaşdırılır. Fənni bitirmək qaydası Universitetin qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60% və yuxarı hesab edilir. Kəsiri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il təkrarən götürə bilər. Tələbələrin davranış qaydaları Dərs zamanı dərslər prosesini və etik qaydaları pozmaq, həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.
--	---

Cədvəl (dəyişdirilə bilər)

Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Təpşırıqlar
1.		Heyvanların fiziologiyası fənninə giriş. Fizioloji tədqiqatların predmeti, vəzifələri və metodologiyası. Fiziologiyanın baytarlıq təbabətində rolu. Homeostaz və funksiyaların tənzimlənməsi.	Əsas dərslik 1 ,səh.13-16 Əsas dərslik 2, Fəsil 1, səh 3-22
2.		Oyanan toxumaların fiziologiyası. Hüceyrələrin bioelektrik prosesləri. Sinir və əzələ toxumalarının fizioloji xüsusiyyətləri. Əzələ yığılmasının mexanizmləri.	Əsas dərslik 1 3-cü fəsil, səh.48-68 Əsas dərslik 2, 2-ci fəsil, səh 23-42
3.		Mərkəzi sinir sisteminin (MSS) fiziologiyası. MSS fəaliyyətinin reflektor prinsipi. MSS-də tormozlanma prosesləri. Baş və onurğa beyninin müxtəlif şöbələrinin motorik və vegetativ funksiyaların tənzimlənməsində fizioloji rolu.	Əsas dərslik 2, 3-cü fəsil səh 44-52, 5-ci fəsil, səh118-126
4.		Heyvanların ali sinir fəaliyyəti və davranışı (etologiyası). Şərti və şərtsiz reflekslər. İnstinktlər, öyrənmə, yaddaş. Heyvanların davranış formaları (qida, cinsi, analıq, sosial, axtarış) və onların baytarlıq baxımından əhəmiyyəti.	Əsas dərslik 2, 3-cü fəsil səh 58-76, 5-ci fəsil, səh118-126
5.		Vegetativ sinir sisteminin fiziologiyası Vegetativ sinir sisteminin simpatik və parasimpatik	Əsas dərslik 2, 3-cü fəsil səh 80-99

		şöbələri, onların daxili organlara və maddələr mübadiləsinə təsiri. Vegetativ reflekslər.	
6.		Sensor sistemlərin (analizatorların) fiziologiyası. Kənd təsərrüfatı və ev heyvanlarında resepsiya; görmə, eşitmə, vestibulyar, qoxu, dad və dəri-mexaniki analizatorlarının quruluşu və funksiyaları.	Əsas dərslik 2, 4-cü fəsil səh 101-116
7.		Endokrinologiya və funksiyaların humoral tənzimlənməsi. Daxili sekresiya vəziləri və onların hormonları. Hormonların böyümə, inkişaf, maddələr mübadiləsi və orqanizmin xarici amillərə adaptasiyasında rolu.	Əsas dərslik 2, 6-cı fəsil səh 127-161
		Aralıq imtahanı	
8.		Qan və limfanın fiziologiyası. Qanın tərkibi, fiziki-kimyəvi xassələri və funksiyaları. Hemostaz və qanın laxtalanması. Qanın qoruyucu funksiyaları və immunitet.	Əsas dərslik 1 4-cü fəsil, səh.72-116 Əsas dərslik 2, 9-cu fəsil səh 182-200
9.		Qan və limfa dövrəsinin fiziologiyası. Miokardın avtomatizmi və fizioloji xassələri. Ürək tsikli. Ürək fəaliyyətinin tənzimlənməsi. Qanın damarlarda hemodinamikası, qan təzyiqi və nəbz.	Əsas dərslik 1 5-ci fəsil, səh.118-195 Əsas dərslik 2, 11-ci fəsil səh 215-248
10.		Tənəffüs fiziologiyası. Xarici tənəffüs, ağciyərlərin ventilyasiyası, ağciyərlərdə və toxumalarda qaz mübadiləsi.. Tənəffüs mərkəzi və tənəffüs hərəkətlərinin tənzimlənməsi.	Əsas dərslik 1 6-cı fəsil, səh.199-238 Əsas dərslik 2, 12-ci fəsil səh 249-262
11.		Həzm sisteminin fiziologiyası. Gövşəyən və tək mədəli heyvanlarda həzmin xüsusiyyətləri. Bağırsaqlarda həzm, qaraciyər və mədəaltı vəzinin rolu. Qida maddələrinin sorulması.	Əsas dərslik 1 7-ci fəsil, səh.241-302 Əsas dərslik 2, 13-cü fəsil səh 263-308
12.		Maddələr və enerji mübadiləsinin fiziologiyası. Termorequlyasiya fizioloji mexanizmləri. Zülalların, yağların, karbohidratların, suyun və mineral maddələrin mübadiləsi. Əsas və ümumi mübadilə.	Əsas dərslik 1 8-cı fəsil, səh.307-358 Əsas dərslik 2, 14-cü fəsil səh 310-341
13.		İfrazat sisteminin fiziologiyası. Homeostazın saxlanmasında böyrəklərin və sidikçixarıcı yolların rolu. Sidik əmələgəlmə mexanizmləri (filtrasiya, reabsorbsiya, sekresiya). Dərinin və ağciyərlərin ekskretor funksiyası	Əsas dərslik 1 9-cu fəsil, səh.360-400 Əsas dərslik 2, 16-cı fəsil səh 347-377
14.		Çoxalma və laktasiya sistemlərinin fiziologiyası. Cinsi və fizioloji yetkinlik. Dişilərdə cinsi tsikllər. Boğazlıq və doğuş fiziologiyası. Süd vəzisinin fiziologiyası, laktasiya.	Əsas dərslik 2, 17-cı fəsil səh 379-411, 18-ci fəsil, s.413-432.
15.		Heyvanlarda adaptasiya və stressin fizioloji əsasları. Stress haqqında anlayış (ümumi adaptasiya sindromu). Heyvanların saxlanma, yemləmə şəraitinə, iqlim və texnoloji amillərə fizioloji adaptasiyası.	Əsas dərslik 2, Fəsil 20, 21, 22 səh 489, səh 491-496, səh497-503
		Final imtahanı	

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcək.